PARTENERIATUL ESTIC ŞI PERSPECTIVA EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA

SOLOMON Constantin,
doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor universitar,
Academia de Adminis- trare Publică din Moldova,

Rezumat

În articol se cercetează Parteneriatul Estic şi perspectiva europeană a Republicii Moldova. Se analizează deciziile Summit-elor Parteneriatului Estic şi importanţa acestora pentru apropierea Republicii Moldova de Uniunea Euro- peană.

Sunt puse în vizor importanţa relaţiilor bilaterale dintre Uniunea Europeană şi ţările Parteneriatului Estic. De asemenea, se cercetează formatul Trio Asociat între Georgia, Moldova şi Ucraina şi rolul acestuia în cooperarea dintre cele trei state.

***Cuvinte cheie**: Republica Moldova, Parteneriatul Estic, Summit, Uniunea Eu- ropeană, Trio Asociat, Acord de Asociere.*

EASTERN PARTNERSHIP AND THE EUROPEAN PERSPECTIVE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Abstract

The article investigates the Eastern Partnership and the European perspective of the Republic of Moldova. The decisions of the Eastern Partnership Summits and their importance for bringing the Republic of Moldova closer to the European Union are analyzed.

The importance of bilateral relations between the European Union and the East- ern Partnership countries is highlighted. The Associated Trio format between Geor- gia, Moldova and Ukraine and its role in cooperation between the three states are also being investigated.

***Key words:** Republic of Moldova, Eastern Partnership, Summit, European Union, Associated Trio, Association Agreement.*

Uniunea Europeană (UE) este interesată în stabilitatea, buna guvernare şi dezvoltarea economică de-a lungul graniţelor sale estice. În acelaşi timp, parte- nerii din Europa de Est şi Caucazul de Sud au tendinţa de a intensifica relaţiile sale cu Uniunea Europeană.

Parteneriatul Estic (PaE) este o iniţiativă comună care implică Uniunea Eu- ropeană, statele sale membre şi şase parteneri din Europa de est şi Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova şi Ucraina.

De menţionat că Armenia, Azerbaidjan şi Georgia nu sânt situate în Europa de Est, însă includerea lor în PaE este legată de o problemă politică, deoarece

Uniunea Europeană a înaintat condiţia ca în Parteneriatul Estic să intre ţările post-sovietice. Cu atât mai mult că acestea susţin valorile europene, iar Georgia este riverană la Marea Neagră [1, p.127].

Concepţia PaE este o parte componentă a Politicii Europene de vecinătate (PEV). Această politică reprezintă o nouă abordare în cadrul relaţiilor dintre Uni- unea Europeană şi vecinii săi. PaE constituie un cadru de consolidare a relaţiilor de vecinătate şi vizează intensificarea cooperării cu statele vecine UE lărgite în vederea creării unei zone de prosperitate şi buna vecinătate, a unui „cerc de pri- eteni” la frontierele Uniunii Europene.

Obiectivul principal al PEV este împărţirea beneficiilor aduse de extinderea UE din 2004 cu ţările vecine. Un alt scop este cel stabilit prin Strategia Europea- nă de Securitate din 2003, şi anume: creşterea securităţii în vecinătatea Uniunii extinse.

Politica Europeană de Vecinătate nu oferă statelor vizate (statele din Estul Europei şi statele mediteranene şi din iunie 2004 şi statele sud-caucaziene) per- spectiva aderării la UE, dar permite o relaţie privilegiată cu vecinii şi o mai bună orientare a eforturilor în domeniu de importanţă vitală pentru apropierea state- lor vizate de standardele europene.

Printre beneficiile oferite de PEV se numără cele ce ţin de dezvoltarea eco- nomică şi socială precum şi obţinerea accesului pe piaţa internă şi integrare în cadrul altor politici europene: educaţia, pregătirea profesională şi tineretul, cer- cetarea, probleme de mediu, cultura, politica audio-vizualului.

La 7 mai 2009 la Praga a fost lansat Parteneriatul Estic cu scopul de a pune în aplicare o asociere politică şi de integrare economică între UE şi partenerii săi răsăriteni. Se presupunea noi Acorduri de Asociere, inclusiv zonele de liber schimb şi integrarea în economia UE. Aceasta permitea, de asemenea, facilitarea călătoriilor în UE prin liberalizarea treptată a vizelor, însoţită de măsuri de com- batere a migraţiei ilegale.

Au fost trasate patru domenii prioritare ale Parteneriatului Estic:

Consolidarea instituţiilor şi a bunei guvernări cu scopul de a ajuta partenerii să dezvolte o mai mare flexibilitate pentru a face faţă provocărilor la stabilitatea lor.

Promovarea mobilităţii şi a contactelor interumane. Cetăţenii Republicii Moldova care deţin paşapoarte biometrice pot călători fără viză în spaţiul Schen- gen începând din aprilie 2014.

Oportunităţi de piaţă. Se prevăd o serie de acţiuni şi instrumente menite să stimuleze comerţul dintre ţările partenere în cauză şi UE.

Interconectările – îmbunătăţirea securităţii energetice, inclusiv a energiei in- frastructurii şi sporirea eficienţei acesteia [2].

La 8 septembrie 2010 a fost lansat studiul „Parteneriatul Estic – instrucţiuni de utilizare. Republica Moldova ca o oportunitate". Autorii studiului, realizat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE), constată că Republica Moldova ar putea fi povestea de succes care să dea viabilitate şi credibilitate Parteneriatului Estic [3]. Potrivit aceluiaşi studiu Republica Moldova şi Ucraina sânt cele mai avansate ţări în ceea ce priveşte integrarea europeană, remarcându-se o recupe- rare rapidă de ritm şi viteză din partea Moldovei. De altfel majoritatea cetăţenilor privesc perspectiva europeană a Republicii Moldova drept o şansă privind creş- terea nivelului de viaţă.

Specificăm că în afară de guverne Parteneriatul Estic implică societatea civilă:

Forumul societăţii civile din cadrul PaE, asigură că opiniile societăţii civile sânt luate în consideraţie,

Conferinţa autorităţilor locale şi regionale pentru PaE (CORLEAR), aduce ni- velurile de guvernare care sânt cele mai apropiate de oameni.

Adunarea parlamentară EURONEST, oferă o platformă de supraveghere par- lamentară a PaE.

Uniunea Europeană dezvoltă parteneriate strategice cu principalele organi- zaţii ale societăţii civile pentru a consolida cooperarea, a dezvolta competenţele de conducere ale activiştilor societăţii civile şi a elabora cu partenerii sociali, cum ar fi sindicatele şi organizaţiile patronale.

Summit-ul PaE de la Vilnus din 28-29 noiembrie 2013 a evaluat progresele realizate de cele şase state partenere, stabilind totodată obiectivele pentru peri- oada anilor 2014-2015 până

la Summit-ul de la Riga planificat pentru luna mai 2015. PaE era unicul cadru care permitea Republicii Moldova să conlucreze cu Uniunea Europeană până la semnarea Acordului de Asociere.

Totodată, accentuăm că în cadrul PaE au apărut un şir de probleme, fapt care nu a îndreptăţit complet aşteptările UE până la semnarea Acordului de Asociere. În pofida instabilităţii şi a lipsei de progrese în implementarea reformelor, începând cu 28 aprilie 2014, Republica Moldova a devenit prima ţară din Parteneriatul Estic care a beneficiat de regim liberalizat de vize [4, p.257].

Din aprilie 2014 până în aprilie 2022 peste 2,4 milioane de cetăţeni din Repu- blica Moldova au beneficiat de regimul liberalizat de vize. Aceştea au călătorit în ţările Uniunii Europene în baza paşaportului biometric. Acest fapt a fost un pas important în apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană [5].

La 27 iunie 2014 a fost semnat Acordul de Asociere între Republica Moldova şi Uniunea Europeană (denumirea deplină – Acord de Asociere între Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană a Energiei Atomice şi statele membre ale acestora, pe de o parte, şi Republica Moldova, pe de altă parte [6], fiind ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 2 iulie 2014. Acordul are 1812 pagini, 465 articole şi 35 anexe. Astfel, a fost stabilit un nou cadru juridic pentru avansarea relaţiilor dintre ţara noastră şi structurile europene spre o treaptă calitativ superioară, cea a asocierii politice şi integrării economice cu UE. Aceste trei bonusuri: liberalizarea regimului de vize, semnarea Acordului de Asociere şi al Zonei de liber schimb (DCFTA) reprezintă o condiţionalitate pozitivă a Uniunii Europene faţă de Republica Moldova.

Acordul de Asociere nu specifică aderarea Republicii Moldova la UE, ci mai degrabă recunoaşte aspiraţiile europene ale Republicii Moldova şi prevede re- alizarea unei serii de reforme politice, economice şi sociale care vor permite o integrare graduală a ţării în UE [7, p.142].

Partea politică a Acordului de Asociere prevede cooperarea juridică a UE şi Republica Moldova în materie civilă, penală şi comercială. Cooperarea se referă la:

- negocierea, ratificarea şi implementarea convenţiilor referitoare la cooperarea juridică în materie civilă, şi, în particular, a convenţiilor Conferinţei de la Haga cu privire la dreptul internaţional privat în domeniul cooperării judiciare internaţionale şi soluţionării litigiilor, precum şi protecţia copiilor;
- consolidarea asistenţei juridice mutuale în materie penală, acolo unde va fi cazul, aderarea la implementarea instrumentelor internaţionale relevante ale ONU şi Consiliul Europei şi cooperarea mai strânsă cu Eurojust.

Politica externă şi de securitate prevede cooperarea UE – Republica Mol- dova în baza valorilor comune. Scopul acestei cooperări este sporirea treptată a convergenţei şi eficacităţii în prevenirea conflictelor, combaterea terorismu- lui, gestionarea situaţiilor de criză, asigurarea stabilităţii regionale, dezarmarea, nonproliferarea şi controlul armamentelor, exporturilor acestora.

Pentru Republica Moldova Acordul de Asociere poate fi considerat drept con- solidarea cursului european al ţării, acesta presupunând iniţierea unor schim- bări radicale în ţară, şi odată ce Moldova este susţinută de UE poate să-şi rea- lizeze planurile de acţiune – europenizarea, democratizarea şi implementarea eficientă a reformelor în vederea adoptării standardelor europene [8, p.93].

Referitor la evoluţia Parteneriatului Estic, societatea civilă a făcut totalurile celor zece ani de la lansarea acestuia în care se menţionează: „În cei zece ani de la lansarea Parteneriatului Estic Republica Moldova a reuşit să încheie Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, implicit a Acordului de liber schimb şi să-şi sporească exporturile pe pieţele europene până la 70%” [9].

Menţionăm că Forumul societăţii civile din cadrul Parteneriatului Estic este o platformă unică şi multilaterală pentru schimbul de experienţă, învăţarea reci- procă şi constituirea de parteneriate.

La 15 decembrie 2021 la Bruxelles a avut loc Summit-ul Parteneriatului Estic. La acest Summit a fost creat un format trilateral – Trio Asociat pentru cooperare consolidată, coordonare şi dialog între ministerele afacerilor externe din Geor- gia, Moldova şi Ucraina. Documentul Trio Asociat a fost semnat de Preşedinte- le Republicii Moldova Maia Sandu, Preşedintele Ucrainei Volodimir Zelenski şi Prim-ministrul Georgiei Irakli Garibashvili.

Participanţii la format au exprimat o poziţie a celor trei state europene ale Trio-ului Asociat de aderare la Uniunea Europeană şi au reafirmat angajamentul de a continua progrese în aplicarea Acordurilor de Asociere cu UE.

La 3 martie 2022 Ucraina, Republica Moldova şi Georgia au depus cerere de aderare la UE pentru a deveni ţări candidate de aderare la UE şi au primit primul Chestionar alcătuit din 369 de puncte care trebuiau completate şi dat răspunsuri. La 22 aprilie 2022 Republica Moldova a completat şi a transmis prima parte a Chestionarului de aderare la UE [10].

Procesul de aderare la UE este foarte complex, trebuie respectate anumite reguli, cerinţe, ca toate cele 27 de ţări membre ale Uniunii Europene să accepte unanim cererea Republicii Moldova de aderare la UE.

Referitor la perspectivele Parteneriatului Estic în condiţiile războiului din Ucraina şi a situaţiei actuale internaţionale, acestea sânt neîmbucurătoare, com- plicate, fiind greu de făcut o prognoză pentru viitor.

Referințe bibliografice:

1. Solomon C. Cadrul politico-juridic al relaţiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. // „Strategia Securităţii Uniunii Europene în Contextul Metamorfo- zelor Relaţiilor Internaţionale (1)”. Conferinţa Ştiinţifică Internaţională 23 aprilie 2021: Culegere de articole ştiinţifice, - Chişinău, 2021, p.122-129.
2. http://eeas.europa.eu/eastern/about/index.en.htm [accesat 12.04.2022].
3. Moldova ar putea fi o poveste de succes. // Timpul, 2010, 18 septembrie.
4. Bogdan L. Cooperarea Republicii Moldova cu UE: de la includerea în politica de vecinătate la semnarea Acordului de Asociere. // Teoria şi practica administră- rii publice. Materiale ale Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale, 17 mai 2018. – Chişinău, AAP, 2018, p.255-259.
5. Radio Moldova. Ştiri, 28 aprilie 2022.
6. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. 30.08.2014, nr.1. 260/4.
7. Cebotari S. Relaţiile Republicii Moldova – Uniunea Europeană post-Vilnius 2013. // Teoria şi practica administrării publice. Materiale ale Conferinţei ştiinţifi- co-practice internaţionale, 22 mai 2020. – Chişinău, AAP, 2020, p.142-145.

8. Boţan Ig. Prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. – Chişinău, Arc, 2014, 96 p.
9. https://www.6ci.md/ro/news/parteneriatul-estic-la-zece-ani-so.html [acce- sat 14.04.2022].
10. Radio Moldova. Ştiri. 28 aprilie 2022.